

Hiroshima, el valor de la memòria

El 6 i 9 d'agost de 1945, ara fa setanta-cinc anys, en el marc de la II guerra mundial, els Estats Units llançaven dues bombes atòmiques sobre les ciutats japoneses d'**Hiroshima** i **Nagasaki** causant una destrucció mai vista. Els primers dies van morir un quart de milió de persones, al que seguiran milers més durant anys per culpa de la radiació. La devastació va ser total, restant tot just vuitanta-cinc edificis dempeus. Eren construccions d'obra de fàbrica i formigó que havien estat pensades per resistir terratrèmols. El més proper a l'epicentre de la detonació -a 150 metres en horitzontal i 600 m en vertical- va ser l'edifici per l'**Exposició Comercial de la Prefectura d' Hiroshima** construït el 1915 per l'arquitecte txec **Jan Letzel** (1880-1925). Les seves restes es van consolidar i reforçar per conservar-les tal com van quedar. L'interès d'aquella ruïna era l'altíssim valor rememoratiu que representava pel Japó i, posteriorment, pel món. Se li va dir **Cúpula de la Bomba Atòmica** o **Cúpula Genbaku**, **Commemoració de la Pau** i, finalment, **Memorial de la Pau d'Hiroshima** entrant, el 1996, en la llista del **Patrimoni de la Humanitat** de la **Unesco**.

<https://www.minube.com/rincon/parque-conmemorativo-de-la-paz-a3717965>

L'agost de 1945 el que quedava d'aquell edifici entre neobarroc i art deco va esdevenir un símbol universal de l'horror nuclear i l'inici dels moviments antinuclears. Un exemple paradigmàtic del valor significatiu que per a una societat pot representar un lloc. Només cal recordar el poema¹ que **Tôge Sankichi** publicar el 1951 abans de morir, a trenta-sis anys, a causa d'una hemorràgia pulmonar derivada de la radiació nuclear.

*torneu-me la gent
torneu-me el meu pare
torneu-me la meva mare
torneu-me els meus avis
torneu-me els meus fills
torneu-me la meva persona
torneu-me els meus fills
i els fills dels meus fills
torneu-me la pau
la pau humana
que mai acabi*

La profunditat de la tragèdia va fer, doncs, que no es dubtés en custodiar aquelles restes amb tota la seva materialitat, fet que no era corrent al Japó on la veneració pels edificis no implicava conservar-los sinó que es mantenien sempre nous, mitjançant la reconstrucció ritual. En definitiva, el **Memorial de la Pau d'Hiroshima** va passar a ser un **Monument Històric** com l'entenem nosaltres.

Reproducció de la fàbrica tèxtil d'Hiroshima que es vol enderrocar en google i reproduït en <https://www.bbc.com/mundo/noticias-internacional-5080436>

¹ Romhy Cubas, "*Genbaku bungaku*": literatura de la bomba atòmica, en theobjective.com.

Enguany les autoritats nipones s'han plantejat enderrocar tres edificis que també van resistir l'ona expansiva. Es tracta d'una antiga fàbrica tèxtil que l'exèrcit havia aixecat el 1913 i que es trobava a 2,7 km de l'explosió. El complex, de titularitat pública, feia temps que estava abandonada amb el perill que implica per la població, i més d'ençà que els darrers estudis apuntaven al fet que no resistiria un terratrèmol de grau sis, res estrany en aquell país. La notícia, però, ha aixecat l'oposició veïnal encapçalada pels supervivents, alguns dels quals hi eren en la fàbrica quan bombardejaren la ciutat. La campanya en contra ha recollit en no res vint mil signatures. El govern japonès, sorprès per la protesta a al·legat que la rehabilitació costaria quasi 100 milions d'euros, però a la vista de la reacció, proposa conservar-ne un.

Queda clar, un cop més, que els edificis poden convertir-se en un referent afectiu independentment de la seva vàlua en qualsevol altre camp (arquitectònic, històric, econòmic...). Un recordatori actual, i per les futures generacions, de creences, de persones, d'esdeveniments... tan bons com dolents. Tant és així que a les guerres són l'objectiu prioritari de l'enemic, com va passar a Bòsnia-Hercegovina amb el pont vell de Mostar volat el nou de novembre del 1993 per l'exèrcit croat. Quan passa això estem parlant no d'un edifici qualsevol sinó d'un **Monument**. Com diu **Françoise Choay**²:

... el monument és una defensa contra el traumatisme de l'existència, un dispositiu de seguretat. El monument assegura la tranquil·litat i apaivaga, conjura el ser del temps. És una garantia dels nostres orígens i calma la inquietud que genera la incertesa dels començaments. Com desafiant a l'entropia, a l'acció dissolvent del temps sobre les coses naturals i artificials, es tracta d'apaivagar l'angoixa de la mort i de l'aniquilació...

Veurem si les autoritats d'Hiroshima així ho entenem. La població ja ho ha fet.

ENRIC DILMÉ
dr. arquitecte

T.+376 869 558 . www.enricdilme.com

Av. Fiter i Rossell 109 . local 2
AD700 Escaldes-Engordany . Andorra

Escrit a Escàs (La Massana), el 9 d'agost, 75 anys després que es llancés la segona bomba atòmica.

² F. Choay, *Alegoria del patrimoni. Monumento y monumento histórico*, en *Arquitectura Viva*, núm. 33. Noviembre-diciembre 1993.